

**VÄKIVALTAISEN
RADIKALISOITUMISEN JA
EKSTREMISMIN ENNALTAEHKÄISY
AMMATILLISESSA KOULUTUKSESSA**

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

SISÄLLYS

Sisällys	2
Johdanto	3
Väkivaltainen radikalisoituminen	4
Mitä väkivaltaisella ekstremismillä ja radikalisoitumisella tarkoitetaan?	4
Vihapuhe uhkaa demokratiaa	6
Mikä voi johtaa väkivaltaiseen radikalisoitumiseen?	9
Väkivaltaisen radikalisoitumisen ennaltaehkäisy	10
Ennaltaehkäiseviä toimia	10
Ennaltaehkäisevä työ ammatillisessa koulutuksessa	12
Kansainvälisyys ennaltaehkäisevänä toimintana	13
Oppilaitoksen toimintakulttuuri ja henkilöstön osaaminen	14
Älä anna pelolle valtaa	16
Lisää aiheesta	18

Väkivaltaisella ekstremismillä tarkoitetaan sitä, että väkivaltaa käytetään, sillä uhataan, siihen yllytetään ja kannustetaan tai se oikeutetaan aatemaailmalla perustellen.

Väkivaltainen radikalisoituminen on prosessi, jonka myötä yksilöt päätyvät käyttämään väkivaltaa tai uhkaamaan sillä, kannustamaan siihen tai oikeuttamaan se aatemaailmalla perustellen.

Terrorismi on väkivaltaisen ekstremismin äärimuoto.

Rasismi on oppi, jonka mukaan rodulliset tai etniset erot ihmisryhmien välillä oikeuttavat ryhmien välisen epätasavärvon.

Vihapuhetta ovat kaikki ilmaisumuodot, jotka levittävät, lietsovat, edistävät tai oikeuttavat etnistä vihaa, ulkomaalaisvastaisuutta, antisemitismia tai muuta vihaa, joka pohjaa suvaitsemattomuuteen.

JOHDANTO

Väkivaltainen radikalisoituminen on aiheena todella ajankohtainen, mutta tietoisuus siitä on vähäistä. Väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennaltaehkäisy ja siihen puuttuminen on koko yhteiskunnan yhteinen asia. Ennaltaehkäisy ja puuttuminen koskee osaltaan myös ammatillista koulutusta.

Ammatilliset oppilaitokset ovat yhteiskunnallisen kasvun paikkoja, sillä ne tavoittavat lähes puolet nuorten ikäluokasta sekä merkittävän määrän aikuisopiskelijoita. Ammatillisen koulutuksen tavoitteena on lain mukaan ammatillisen osaamisen lisäksi *”... tukea opiskelijoiden kehitystä hyväksi, tasapainoisiksi ja sivistyneiksi ihmisiksi ja yhteiskunnan jäseniksi”* (531/2017, 2§).

Väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin sekä niihin liittyvien ilmiöiden tunnistaminen on tärkeää, jotta ennalta ehkäiseviä toimenpiteitä voidaan tehdä ja ongelmiin tarttua. Oppilaitoksen toimintakulttuuri ja yhteisöllisyys ovat tärkeässä roolissa, kun ehkäistään väkivaltaista radikalisoitumista. Suunnitelmallisuus ja selkeät toimintamallit helpottavat henkilöstön ja opiskelijoiden toimintaa silloin, kun herää huoli opiskelijan mahdollisesta ääriajattelusta tai radikalisoitumisesta.

Tämä esite on tehty ammatillisen koulutuksen henkilöstölle ja johdolle arjen työn ja demokratiakasvatuksen tueksi. Esitteessä kerrotaan väkivaltaisesta radikalisoitumisesta sekä siihen mahdollisesti johtavista tekijöistä.

Väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennaltaehkäisy ja siihen puuttuminen on koko yhteiskunnan yhteinen asia ja koskee osaltaan myös ammatillisia oppilaitoksia.

VÄKIVALTAINEN RADIKALISOITUMINEN

Mitä väkivaltaisella ekstremismillä ja radikalisoitumisella tarkoitetaan?

Sisäministeriön määritelmän mukaan väkivaltaisella ekstremismillä tarkoitetaan sitä, että väkivaltaa käytetään, sillä uhataan, siihen yllytetään ja kannustetaan tai se oikeutetaan aatemaailmalla perustellen. Ekstremistinen väkivalta ei välttämättä ole kumouksellista. Se kohdistuu usein viholliseksi määritellyyn ryhmään tai yksilöihin ja aiheuttaa pelkoa ja turvatomuuden tunnetta paikallisesti, esimerkiksi yksittäisissä kaupunginosissa tai asuinalueilla. Ekstremistinen väkivalta voi kohdistua myös omaisuuteen.

Aatemaailmalla tarkoitetaan ajatusrakennelmia, jotka ovat yhteisiä jollekin ihmisryhmälle, ja joiden lähtökohtina ovat tulkinnat ihmisryhmistä, maailmasta, uskonnosta, ihmisten ja valtioiden välisistä suhteista, ihmisarvosta, pyhästä sekä ei-pyhästä tai vastaavista ja yksilön toimintaa ohjaavista uskomuksista.

Väkivaltainen radikalisoituminen on prosessi, jonka myötä yksilöt päätyvät käyttämään väkivaltaa tai uhkaamaan sillä, kannustamaan siihen tai oikeutamaan se aatemaailmalla perustellen. Radikalisoitumisprosessin edetessä yksilö hyväksyy ja ihannoii väkivaltaa riippumatta siitä, millaisella aatemaail-

malla tai eri aatteista otetuilla vaikutteilla hän väkivaltaa perustelee.

Radikalisoitumisen taustalla on aina useita syitä, eikä radikalisoituneilla henkilöillä ole yhtä profiilia. Radikalisoitumisen taustalla olevia tekijöitä on tutkittu varsin paljon, ja ne liittyvät yleisiin yhteiskunnallisiin, sosiaalisiin ja yksilötason tekijöihin. Yksilö voi radikalisoitua osana sosiaalista verkostoa. Tunteet ja ideologiset tekijät ovat usein radikalisoitumisen taustalla. Ongelmat toimeentulossa ja syrjäytyminen voivat edistää väkivaltaista radikalisoitumista, mutta eivät yksin selitä sitä. Tilannetekijät vaikuttavat siihen, miksi jotkut yksilöt radikalisoituvat ja toiset eivät.

Ekstremismi voi olla poliittisesti tai uskonnollisesti latautunutta, ja ekstremistinen väkivalta voi kohdistua esimerkiksi etnisiin, seksuaalisiin tai uskonnollisiin vähemmistöihin. Sisäministeriön mukaan terrorismi on väkivaltaisen ekstremismin äärimmäisin muoto, ja se on erikseen rikoslainsäädännössä määritetty. Terrorismi on muodoltaan kumouksellista ja kohteena on yleensä valtio tai järjestö; tarkoituksena on aiheuttaa voimakasta pelkoa kansan keskuudessa. Ekstremismin yhtenä muotona ovat yksittäiset toimijat, jotka toteuttavat tekonsa itsenäisesti, vaikka saattavat olla osa laajempia verkostoja.

Kuva: Satu Haavisto

Radikalismi on luonnollinen osa nuoren ihmisen kasvutarinaa ja maailmankuvan muodostamisprosessia.

Yksi yleisimmin esitettyjä kysymyksiä on, halutaanko radikaalit ajatukset kieltää kokonaan. Radikaalit ajatukset eivät sinällään ole ekstremismia. Oikein kanavoituna radikalismi voi olla positiivinen ilmiö, ja toisinaan muutos jopa vaatii sitä. Positiivinen yhteiskunnallinen muutos – esimerkiksi naisten äänioikeuden toteutuminen Suomessa 1900-luvun alussa – vaatii joskus radikaaleja ajatuksia, jotka haastavat yhteiskunnan rakenteita. Radikalismi on myös luonnollinen osa nuoren ihmisen kasvua ja maailmankuvan muodostamista. Ongelmia syntyy, jos nuori oppii käyttämään demokraattisten toimintatapojen sijasta väkivaltaa. Ekstremismi pyrkii korvaamaan yhteiskunnallisen järjestyksen toisella järjestelmällä käyttäen hyväkseen laittomia keinoja.

Vihapuhe, rasismi ja väkivaltainen ääriliikehdintä ovat lisääntyneet. Ilmiönä ne ovat nousseet vahvasti esille mediassa 11.9.2001 terroritekojen jälkeen ja herättäneet voimakasta yhteiskunnallista keskustelua ja pelkoa. Suomessa väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin uhka on sisäministeriön arvion mukaan edelleen pieni, joskin kasvava ilmiö. Sisäministeriön mukaan Suomessa esiintyy mm. väkivaltaista äärioikeistolaista, äärivasemmistolaista ja ääriuskonnollista radikalisoitumista.

Vihapuhe uhkaa demokratiaa

Vihapuhe on ilmiö, joka yhä enemmän rajoittaa moniäänistä, demokraattista keskustelua Suomessa. Haasteellinen taloudellinen tilanne, yhteiskunnan nopeaan muutokseen liittyvät epävarmuudet ja pakolaiskriisi ovat luoneet kasvualustaa vihamieliselle kielenkäytölle, ääriasenteille ja jyrkille vastakainasetteluille.

Vihapuhe horjuttaa luottamusta ja turvallisuuden tunnetta, lisää yhteiskunnassa kielteistä käyttäytymistä maahanmuuttajia ja muita vähemmistöjä kohtaan ja voimistaa sosiaalista polarisaatiota.

Vihapuheen kohteeksi joutuvat henkilöt kokevat turvallisuutensa uhatuksi ja saattavat vältellä tietyillä alueilla liikkumista. Vihapuhe voi myös rajoittaa naisten, tyttöjen ja vähemmistöjen halua osallistua julkiseen keskusteluun. Myös luottamus viranomaisiin voi heiketä. YK:n ihmisoikeusneuvosto nosti määräraikaistarkastelussaan vihapuheen yhdeksi Suomen suurimmista ihmisoikeusongelmista.

Vihapuhetta ovat kaikki ilmaisumuodot, jotka levittävät, lietsovat, edistävät tai oikeuttavat etnistä vihaa, ulkomaalaisvastaisuutta, antisemitismiiä tai muuta vihaa, joka pohjaa suvaitsemattomuuteen. (Euroopan neuvoston ministerikomitean suositus R 97 20).

Mikä voi johtaa väkivaltaiseen radikalisoitumiseen?

Väkivaltaisen radikalisoitumisen syyt ovat moninaisia. Syitä löytyy globaalilta, yhteiskunnalliselta ja yksilön tasolta.

Tutkijat puhuvat vetävistä ja työntävistä tekijöistä radikalisoitumisen selitysmallina. Vetävät tekijät ovat asioita, jotka houkuttelevat henkilöä mukaan ääriliikkeen toimintaan. Tällaisia tekijöitä ovat esimerkiksi yhteisöllisyyden tunne, seikkailunhalu, sankaruus, ideologinen tehtävä, väkivallan ihannointi, oman roolin ja tekemisen merkitys sekä sosiaaliset suhteet ääriliikkeessä mukana oleviin. Työntävät tekijät liittyvät omaan elämään tai lähipiiriin. Ne vievät henkilöä kauemmaksi omasta yhteisöstä ja yhteiskunnasta. Tällaisia tekijöitä ovat esimerkiksi ulkopuolisuuden tunne, sosiaalinen eriarvoisuus, näköalattomuus sekä kiusaamisen ja syrjinnän kokemukset. Tyytymättömyys poliittiseen tilanteeseen ja maantieteelliset konfliktit saattavat myös johtaa henkilön radikalisoitumiseen.

Väkivaltainen radikalisoituminen perustuu ajatteluun, jossa ihmiset jaetaan meihin ja muihin ja jossa väkivalta muita kohtaan on oikeutettua. Väkivaltaiset ääriliikkeet eivät tunnusta ihmisoikeuksia eivätkä ihmisten yhdenvertaisuutta. Radikalisoituneet henkilöt saattavat olla niin vakuuttuneita toimintansa oikeutuksesta, että ovat valmiita uhraamaan henkensä teon yhteydessä. Rangaistuksen pelko ei välttämättä ehkäise väkivaltaista tekoa. Toisaalta on näyttöä siitä, että keskustelemalla mahdollisten tekojen seurauksista niitä voidaan ennaltaehkäistä.

Syrjinnän, rasismien tai ulkopuolisuuden kokemukset lisäävät alttiutta ääriliikkeiden ideologioille ja vaikutteille. Ääriliike saattaa olla ensimmäinen yhteisö, jossa henkilö kokee saavansa hyväksyntää ja arvostusta. Syrjäytyneet, vaille ääntä jätetyt henkilöt, ovat muita alttiimpia rekrytoijien lupauksille.

VÄKIVALTAISEN RADIKALISOITUMISEN ENNALTAEHKÄISY

Ennaltaehkäiseviä toimia

Muutokset kaveripiirissä, elämäntavoissa ja vapaa-ajan vietossa sekä jyrkentyneet mielipiteet ja epätavallinen kiinnostus tiettyyn aiheeseen voivat olla viitteitä radikalisoitumisesta. Itsessään ne eivät vielä tarkoita väkivaltaista radikalisoitumista. Yksittäiset viitteet eivät ole välttämättä syy huolestua, vaan tärkeämpää on tarkastella, millainen rooli niillä on yksilön elämässä. Radikalisoituminen ei ole selitettävissä pelkästään yksilötason seikoilla, vaan siihen vaikuttavat aina myös erilaiset ihmissuhteet ja ryhmäpaineet. Vastakkainasettelujen ja polarisaation purkaminen sekä yhteenkuuluvuuden tunteen luominen opiskelijoitten keskuudessa estävät asenteiden muuttumista jyrkiksi ja ehkäisevät väkivaltaista radikalisoitumista.

Väkivaltaista radikalisoitumista voidaan parhaiten torjua ennaltaehkäisevällä työllä. Ennaltaehkäisy on aina tehokkaampaa kuin seurausten korjaaminen. Väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennaltaehkäisyä tehdään paikallisesti, kansallisesti ja kansainvälisesti. Suomi osallistuu aktiivisesti kansainväliseen yhteistyöhön. Kansainvälisessä toiminnassa vaihdetaan tietoa eri maiden kokemuksista ja hyvistä käytännöistä sekä kehitetään yhteisesti väkivaltaisen radikalisoitumisen ennaltaehkäisyä.

***Ennaltaehkäisy on aina
tehokkaampaa kuin
seurausten korjaaminen.***

Sisäministeriö koordinoi kansallisen toimenpideohjelman avulla työtä väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennaltaehkäisemiseksi. Toimenpideohjelma on valmisteltu laajassa yhteistyössä viranomaisten, järjestöjen ja yhteisöjen kanssa. Kansallinen toimenpideohjelma toteuttaa niitä kansainvälisiä tavoitteita, jotka on asetettu Euroopan unionissa ja YK:ssa. Myös pohjoismaisessa yhteistyössä tehdään tutkimusta ja kehitetään käytännön toimia väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennaltaehkäisemiseksi.

Kansallisen toimenpideohjelman tavoitteena on varmistaa, että joka puolella Suomea on valmiudet ja pysyvät rakenteet väkivaltaisen radikalismien ja ekstremismin ennaltaehkäisemiseen. Erityisesti halutaan vahvistaa kansalaisten kykyä tunnistaa ja

suojautua väkivaltaan yllyttäviltä viesteiltä ja vaikutamiselta. Suomessa poliisi, opettajat, sosiaalityöntekijät, terveysalan ammattilaiset, nuorisotyöntekijät, järjestöt sekä uskonnolliset ja muut yhteisöt tekevät ennaltaehkäisevää työtä nuorten elämänpiirissä.

Ennaltaehkäisevä työ ammattillisessa koulutuksessa

Ammatilliset oppilaitosyhteisöt ovat keskeisessä asemassa väkivaltaisen radikalisoitumisen ennaltaehkäisyssä. Ammatillinen koulutus tavoittaa lähes puolet nuorten ikäluokasta ja merkittävän määrän ammatillisista aikuisopiskelijoista.

Oppilaitosyhteisö voi tehdä paljon opiskelijoiden hyvinvoinnin lisäämiseksi ja syrjäytymisen ennaltaehkäisemiseksi. Laissa ammatillisesta koulutuksesta todetaan, että koulutuksen tehtävä on tukea opiskelijoiden kehitystä niin, että he kasvavat hyväksi, tasapainoiksi ja sivistyneiksi ihmisiksi ja yhteiskunnan jäseniksi, sekä antaa kehittymisen ja persoonallisuuden monipuolisen kehittämisen kannalta tarpeellisia tietoja ja taitoja.

Hyvä itsetunto, yhteisöön kuulumisen tunne ja kokemus aidoista vaikuttamismahdollisuuksista

suojaavat väkivaltaiselta radikalisoitumiselta. Oppilaitosyhteisössä toteutettavalla tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyöllä on merkittävä tehtävä osallisuuden lisäämisessä. Opiskelijoita tuetaan ihmisenä kasvamisessa ja demokraattisen kansalaisuuden omaksumisessa rohkaistamalla heitä avoimuuteen, uteliaisuuteen, erilaisten näkökulmien hahmottamiseen ja kulttuurienväliseen ymmärrykseen sekä opettamalla heille demokraattisen väittelyn ja rauhanomaisen konfliktinratkaisun taitoja.

On tärkeää opettaa kriittisen ajattelun taitoja, kuten kykyä erottaa tieto näkemyksistä. Opettajilla on keskeinen rooli siinä, että opiskelijat oppivat pohtimaan asioita monipuolisesti sekä perustelemaan omat mielipiteensä. Oppilaitos voi toimia yhteiskunnallisen keskustelun areenana, jossa voidaan kehittää ratkaisuja yhteiskunnallisiin ongelmiin ja ilmiöihin. Oppilaitoksen hyvinvointityö tuottaa myös taitoja yhteiskunnalliseen keskusteluun.

Kehittymisen tueksi opiskelijat tarvitsevat ammattilaisten mallia, innostavaa ilmapiiriä ja tilaa käsitellä asioita yhdessä. Opiskelijoita tulee ohjata toimimaan erilaisuutta arvostavassa sekä ihmisoikeuksia, tasa-arvoa ja oikeudenmukaisuutta kunnioittavassa moniarvoisessa yhteiskunnassa demokratian arvojen ja periaatteiden mukaan. Useat ihmisoikeus- ja

Kuva: Satu Haavisto

rauhankasvatusjärjestöt sekä medialukutaitoa kehittävät järjestöt ovat tuottaneet opetushenkilöstön käyttöön tukimateriaalia esimerkiksi konfliktien ratkaisemiseen, rauhan rakentamiseen, empatiakyvyn edistämiseen sekä kriittiseen medialukutaitoon.

Kansainvälisyys ennaltaehkäisevänä toimintana

Kansainvälinen yhteistyö on tehokas keino ennaltaehkäistä väkivaltaista radikalisoitumista ja lisätä erilaisuuden hyväksyntää. Kansainvälisyys osana ammatillisten oppilaitosten arkea on luonteva tapa käsitellä kotimaassa ja ulkomailla tapahtuvia yhteiskunnallisia muutoksia.

Opiskelijoiden opiskelu ja työskentely ulkomailla tarjoaa positiivisia haasteita ja kokemuksia. Henkilökohtaiset kokemukset vieraista kulttuureista vähentävät ennakkoluuloja, pelkoja sekä ääriajattelua ja korjaavat väärinymmärryksiä. Kansainvälinen yhteistyö edistää muun muassa sosiaalisia- ja kansalaistaitoja ja kykyä tehdä yhteistyötä erilaisista taustoista ja kulttuureista tulevien ihmisten kanssa. Ulkomailla opiskelu tai työskentely voi parhaimmillaan lisätä suvaitsevaisuutta toisten ihmisten arvoja ja käytöstä kohtaan. Se auttaa sopeutumaan paremmin uusiin tilanteisiin ja arvostamaan muita kulttuureja.

Kulttuurisesti moninaiset oppilaitosyhteisöt tarjoavat turvallisen ympäristön kohdata muista maista ja

kulttuureista tulevia. Globaalikasvatus ja kansainvälisyystaitojen kehittäminen auttavat jäsentämään maailmaa ja asettamaan eri medioiden esille nostamia pelkoa herättäviä asioita oikeisiin mittasuhteisiin. Keskustelu ja kanssakäyminen eri teemojen ympärillä auttaa opiskelijoita hahmottamaan elinympäristöään laajemmin ja parhaimmillaan yli valtioiden rajojen.

Oppilaitoksen toimintakulttuuri ja henkilöstön osaaminen

Vihapuheeseen ja rasismiin pitää puuttua. Vihapuheen tai rasismin kohteeksi joutunutta tulee tukea ja näin osoittaa, että vihapuhe tai rasismi eivät ole hyväksyttäviä. Luomalla dialogista keskustelukulttuuria ja tuomalla esiin ihmisoikeusperustaista ja yhdenvertaista arvomaailmaa voidaan ehkäistä vihapuhetta. Oppilaitosyhteisön toimintakulttuuri on merkittävässä roolissa siinä, että opiskelija voi tuntea olonsa turvalliseksi ja hyväksytyksi. Avoin toimintakulttuuri tukee ajatusten vapaata ilmaisua ja vuoropuhelua.

Ammatillisten oppilaitosten henkilöstö voi kokea, että ekstremismiin tai vihapuheeseen on vaikeaa tarttua ja ottaa niitä puheeksi. Heiltä saattaa puuttua aiheisiin

liittyvää tietoa, kokemusta ja hyviä käytänteitä. Aina ei myöskään ole selvää, miten ääriajatuksiin viittaa viin kommentteihin tulisi reagoida ja vastata niin, ettei synny väärinkäsityksiä tai ylitulkintoja. Henkilöstö saattaa myös kokea epävarmuutta siitä, milloin on syytä ottaa yhteyttä poliisiin tai lastensuojeluun.

Opettajat ja muu oppilaitoksen henkilökunta tarvitsevat ymmärrystä väkivaltaisesta radikalisoitumisesta, tietoa siihen viittaavista tunnusmerkeistä ja syistä sekä median ja erityisesti sosiaalisen median vaikutuksesta. Heillä tulee ennen kaikkea olla käytännön työkaluja ja valmiudet käydä keskustelua opiskelijoiden kanssa myös tunteita ja erimielisyyttä herättävistä aiheista.

Toimivat moniammatilliset opiskeluhoitopalvelut ovat keskeisessä asemassa radikalisoitumiskehityksen ennaltaehkäisyssä. Koulutuksen järjestäjän tulisi yhteistyössä henkilöstön ja opiskelijoitten kanssa laatia toimintamalli, joka sisältää selkeät ohjeet siitä, miten huolen herätessä asia saatetaan opiskeluhoollon käsittelyyn. Huolta herättävät opiskelijat on ohjattava opiskelijahuoltopalveluiden piiriin.

Koulutuksen järjestäjän tulee omalta osaltaan huolehtia myös siitä, että työpaikalla järjestettävä koulutus on turvallista kaikille opiskelijoille, eivätkä opiskelijat joudu siellä rasismien tai vihapuheen kohteiksi.

Oppilaitosten ja opettajien roolia ennaltaehkäisyssä kuvataan sisäministeriön nettisivuilta löytyvässä kansallisessa väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisyn toimenpideohjelmassa ns. REDI-mallilla. Se havainnollistaa, että oppilaitoksen henkilöstöllä on vastuu omien asenteiden ja ennakkokäsitysten tunnistamisessa, aiheen ja ajankohtaisten tapahtumien käsittelystä sekä yleisestä ennaltaehkäisystä ja opiskelijoitten resilienssin vahvistamisesta. Kun herää huoli väkivaltaisesta radikalisoitumisesta, opiskelijahuoltohenkilöstö arvioi tilanteen ja on tarvittaessa yhteydessä poliisiin. Poliisi huolehtii siitä, että henkilö ohjataan tarvittaessa kunnan tai järjestöjen palveluiden piiriin. REDI-mallista lisää Opetushallituksen julkaisussa *Resilienssiä rakentamassa*.

Kuva: Satu Haavisto

Kuva: Olli Häkämies

ÄLÄ ANNA PELOLLE VALTAA

Terrorismin tavoite on lietsoa pelkoa. Pelokkaat ihmiset toimivat eri tavoin kuin ihmiset, jotka luottavat kanssaihmiisiinsä ja tuntevat olonsa turvalliseksi. Pelko herättää tarpeen löytää syyllisiä. Pelko lisää polarisaatiota ja tarvetta jakaa ihmiset meihin ja muihin. Pelko lisää pelkoa ja vaikuttaa yhteiskuntaan laajasti. Myös propaganda, salaliittoteoriat, valeutiset ja kaikinainen ihmisten manipulointi haastavat yhteiskuntaa.

Yhteisöön kuulumisella on suuri merkitys ääriliikkeiden ja väkivaltaisen radikalisoitumisen torjunnassa. On tärkeää lisätä yksilöiden ja yhteisöjen osallistumisen ja vuorovaikutuksen mahdollisuuksia sekä vahvistaa tietopohjaa ja kykyä asettua toisen asemaan. On hyvä tiedostaa, että asioiden puhumatta tai käsittelemättä jättäminen saattaa lietsoa opiskelijan mielessä tarpeetonta pelkoa. Avoin keskustelu esimerkiksi maahanmuutosta, sen syistä ja merkityksestä luo yhteistä ymmärrystä ja luottamusta.

On hyvä tiedostaa, että asioiden puhumatta tai käsittelemättä jättäminen saattaa lietsoa opiskelijan mielessä tarpeetonta pelkoa.

LISÄÄ AIHEESTA

Opetushallituksen sivuille on koottu ajankohtaista taustatietoa väkivaltaisesta radikalisoitumisesta, tietoa sen ennaltaehkäisemisestä sekä erilaisia aineistoja. Opetushallitus on julkaissut oppilaitosten tueksi oppaat *Rakentavaa vuorovaikutusta* ja *Resilienssiä rakentamassa*. Lisäksi kaksi Euroopan neuvoston aihepiiriin liittyvää aineistoa on käännetty suomen ja ruotsin kielille. Verkkosivuilla on myös linkkejä käynnissä oleviin henkilöstön täydennyskoulutushankkei-

siin sekä kansainvälisiin projektirahoituskanaviin.

Kansainvälisistä yhteistyötahoista muun muassa Euroopan neuvosto, UNESCO ja Pohjoismaiden ministerineuvosto ovat julkaisseet aiheesta verkkomateriaalia. Runsaasti esimerkkejä eri maiden hyvistä käytänteistä löytyy RAN-verkoston (*Radicalisation Awareness Network*) sivuilta.

VERKKOAINEISTOT

Väkivaltaisen ekstremismin ehkäisy -materiaalit ja aineistot oph.fi-verkkopalvelussa

<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/vakivaltainen-ekstremismi>

Kansallinen väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennaltaehkäisyn toimenpideohjelma

<https://intermin.fi/julkaisut/julkaisu?pubid=URN:ISBN:978-952-324-092-6>

Ankkuritoiminnan käsikirja

http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161483/SM_16_19_Ankkuritoiminnan_kasikirja.pdf?sequence=4&isAllowed=y

Väkivaltaisen ekstremismin tilannekatsauksessa 1/2018 tarkastellaan naisten ja lapsien tilannetta

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-221-0>

Toimenpiteitä koskien palaajia ja heidän perheitään: Ehdotus viranomaisten yhteistyön järjestämiseksi toiminnassa taistelualueilta palaajien kanssa

http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79561/Palaajat_raportti.pdf

Merkityksellinen Suomessa -ohjelma

<http://minedu.fi/julkaisu?pubid=URN:ISBN:978-952-263-404-7>

Selvitys: Vihapuhe vaikuttaa uhrin turvallisuuden tunteeseen

https://oikeusministerio.fi/artikkeli/-/asset_publisher/selvitys-vihapuhe-vaikuttaa-uhrin-turvallisuuden-tunteeseen

Against hate -projekti

<https://oikeusministerio.fi/hanke?tunnus=OM005:00/2018>

Mitä on vihapuhe? Yhdenvertaisuusvaltuutetun sivustot

<https://www.syrjinta.fi/vihapuhe>

Opas vihapuheeseen puuttumiseen

https://www.globaalikoulu.net/wp-content/uploads/2017/09/Plan_Vihapuhe_koulutusmateriaali_34s.pdf

Materiaaleja opettajille

<https://yhdenvertaisuus.fi/vihapuhe>

JULKAISUT

Rakentavaa vuorovaikutusta. Opas demokraattisen osallisuuden vahvistamiseen, vihapuheen ja väkivaltaisen radikalismin ennaltaehkäisyyn

<https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/rakentavaa-vuorovaikutusta>

Resilienssiä rakentamassa. Koulujen kokemuksia ja asiantuntija-artikkeleita väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennaltaehkäisystä

<https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/resilienssia-rakentamassa-demokratiakasvatuksen-tueksi>

Kiistanalaisia aiheita opettamassa (opas opettajille)

<https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/kiistanalaisia-aiheita-opettamassa>

Kiiostoja hallinnoimassa (opas koulun käytänteisiin)

<https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/kiistoja-hallinnoimassa>

OTA YHTEYTTÄ:

Satu Honkala satu.honkala@oph.fi
ammattilinenkoulutus@oph.fi

Opetushallitus

PL 380

(Hakaniemenranta 6)

00531 Helsinki

oph.fi